

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ใครก็ตามที่ให้ความรัก ความอบอุ่น เอื้ออาทรและความหมายแก่ผู้คนที่แปลกเปลี่ยน หลงทาง เหล่านี้ได้ ก็จะสามารถนำพาพวกเขาเหล่านี้ไปในทางไหนก็ได้ ทำอะไรก็ได้” (Robert, 1985, p. 1 อ้างถึงใน สุวินัย ภรณวลัย, 2547, หน้า 9)

ภายหลังจากการล่มสลายทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนระบบ โครงสร้างทางอำนาจของโลกทั้งระบบจนทำให้เกิดวิกฤติการณ์ฟองสบู่ (Bubble Economy) ซึ่งเป็น ผลต่อเนื่องโดยตรงจากพัฒนาการของระบบทุนไร้พรมแดน จากสภาวะล่มสลายแทบทุกรอบด้านของ ประเทศไทยในครั้งนั้นส่งผลให้ประชาชนต้องประสบกับปัญหาจากวิกฤติเศรษฐกิจ (ยุค ศรัทธาละ, 2540, หน้า 5) จึงก่อให้เกิดผู้ชนจำนวนมากที่มีความรู้สึกโดดเดี่ยว เดียวดาย โหยหาความอบอุ่น เอื้ออาทรอย่างรุนแรงกว่าในยุคใดสมัยใด ฉะนั้น ใครก็ตามที่สามารถเข้ามาทำหน้าที่ในช่วงเวลาที่ เหมาะสม การให้ความรัก ความอบอุ่น เอื้ออาทรและความหวังในชีวิตแก่ผู้ชนเหล่านี้ได้ก็ย่อมพา พวกเขาเหล่านี้ไปในทิศทางใดก็ได้หรือให้ทำอะไรก็ได้ (สุวินัย ภรณวลัย, 2547, หน้า 9) วิกฤติ เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้นมีผลสำคัญต่อการคาดหวังและการเรียกร้องที่จะมีผู้นำและรัฐบาลที่มี ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะได้ทำให้ความฝันและความคาดหวังของประชาชน บางกลุ่มหรืออาจจะทั้งหมดประเทศที่ไม่เคยได้รับการตอบสนองเป็นจริง

พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้ประกาศเจตนารมณ์ต่อสาธารณชนอย่างชัดเจนว่าจะเข้ามา เป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อแก้ไขปัญาเศรษฐกิจและปัญหาอื่น ๆ ให้กับประเทศชาติ การก่อกำเนิดของ “พรรคไทยรักไทย” อยู่ในช่วงเวลาการบริหารประเทศและมีนายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรี ท่ามกลาง สภาวะเสื่อมทรุดทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจาก “วิกฤติการณ์ฟองสบู่แตก” ในปี พ.ศ. 2540 หลายประเทศ ในเอเชียเผชิญภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและค่าเงินขาดเสถียรภาพเช่นเดียวกับประเทศไทยซึ่งประเทศต่าง ๆ ก็มีวิธีจัดการปัญหาแตกต่างกันออกไป สำหรับกรณีประเทศไทยเลือกแนวทางการพึ่งพากองทุนการเงิน ระหว่างประเทศ (IMF) โดยมีทีมเศรษฐกิจของพรรคประชาธิปัตย์เป็นผู้บริหารจัดการให้สอดคล้องกับ แนวทางของไอเอ็มเอฟ ความตกต่ำทางเศรษฐกิจดำรงอยู่ทั่วไปห้วงเวลาดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดกระแสของ ความไม่พอใจรัฐบาลของชนชั้นกลางเรื่อยมา จนถึงชนชั้นล่างสะสมพอกพูนขึ้นตามกาลเวลา ซึ่งการสำรวจทัศนคติของประชาชนของสวนดุสิตโพล ระบุว่า “ความนิยมที่ประชาชนมีต่อรัฐบาลเริ่ม ลดลง” และ “เกิดความเบื่อหน่ายในพรรคประชาธิปัตย์และต้องการความเปลี่ยนแปลง”

ความสำเร็จของพรรคไทยรักไทย ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ได้ ส.ส. มากถึง 248 เสียงซึ่งได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้นจนสามารถเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมาก เป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์การเมืองไทยและถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองใหม่ที่มีความหมาย มีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทยและเชื่อว่าคงไม่มีใครคาดคิดมาก่อนว่านายกรัฐมนตรีท่านนี้จะทรงอำนาจที่สถิตนับตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา การเปิดตัวของพรรคไทยรักไทยพร้อมกับคำขวัญ “คิดใหม่ ทำใหม่” จึงเป็นเสมือนคำตอบที่สร้างทางเลือกใหม่ให้กับประชาชน เมื่อกล่าวถึงกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ความแตกต่างของพรรคไทยรักไทยกับพรรคการเมืองอื่น ๆ น่าจะอยู่ที่ “การสื่อสารทางการเมือง” ที่พรรคได้กระทำอย่างต่อเนื่องนับจากวันที่ก่อตั้งพรรคขึ้นมาซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นบนเวทีการเมืองในประเทศไทยมาก่อน

กล่าวคือ พรรคการเมืองในประเทศไทยมักไม่มีกิจกรรมการหาเสียงนอกฤดูกาลการเลือกตั้ง จะมีการนำเสนอประเด็นและนโยบายก็เพื่อผลทางการเมืองเฉพาะครั้งเท่านั้น ความโดดเด่นของพรรคไทยรักไทยนั้น มิใช่เพียงความพยายามที่จะสื่อสารกับประชาชนอย่างต่อเนื่องจนสามารถสร้างความรู้จัก ความคุ้นเคย ความจดจำ จนถึงวันเลือกตั้งเท่านั้นแต่ด้วยกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่นำเสนอรูปแบบ เนื้อหาและวิธีการที่แตกต่างจากการรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองอื่น ๆ ที่ผ่านมาโดยสิ้นเชิง เรียกได้ว่าเป็น “มิติใหม่” ของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยก็ว่าได้ สิ่งที่พรรคไทยรักไทยได้กระทำมาทั้งหมดนี้ Duncan Mc Cargo สรุปว่า เป็นการทำการตลาดทางการเมือง (Political Marketing) ซึ่งเลียนแบบมาจากการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของ Bill Clinton ในปี ค.ศ. 1992 และ Tony Blair ในปี ค.ศ. 1997 แม้วิธีการนี้จะถูกนำไปใช้ในหลายประเทศแต่สำหรับประเทศไทยแล้ว เพิ่งถูกนำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบโดยพรรคไทยรักไทยนี้เอง (นันทนา นันทโรภาส, 2549, หน้า 12-15)

ก่อนการเกิดของพรรคไทยรักไทยนั้น นโยบายของรัฐบาลมักจะได้มาจากการกำหนดของเทคโนโลยีหรือข้าราชการนักวิชาการ เช่น จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือสภาพัฒน์ฯ เสียยิ่งกว่าจะมาจากนักการเมือง เมื่อมีการก่อตั้งพรรคไทยรักไทยขึ้น การกำหนดนโยบายเปลี่ยนโฉมหน้าไปเพราะพรรคไทยรักไทยมีนโยบายของตนเองสภาพัฒน์ฯ หรือหน่วยราชการอื่นที่เคยมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเป็นเพียงส่วนเสริมที่คอยนำเสนอแนะนโยบายกว้าง ๆ ของพรรคไทยรักไทยไปแปรเป็นรูปธรรมและนำไปปฏิบัติ

จากศึกษาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทยในปี พ.ศ. 2543-2544 จะเห็นว่า ทางพรรคไทยรักไทยได้นำกระบวนการการตลาดเข้ามาใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งทุกขั้นตอนเริ่มจากการจัดทำนโยบายที่มีการศึกษาวิจัยปัญหาของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข พร้อมทั้งได้นำเสนอชุดนโยบายหาเสียงที่เรียกกันว่า “ประชานิยม” ซึ่ง

เป็นนโยบายที่รองรับและตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มตั้งแต่ เกษตรกร ชนชั้น รากหญ้าไปจนถึงชนชั้นกลางในเมือง ผู้ประกอบการรายย่อยครอบคลุมกลุ่มเลือกตั้งกลุ่มเป้าหมาย ทั่วประเทศ ผลจากการที่พรรคไทยรักไทย นำเอา Political Marketing มาใช้ในการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้งนั้นนำมาซึ่งความสำเร็จทางการเมืองในระดับที่น่าพอใจและประเด็นใหม่ที่น่าจับตาเพราะ ไม่เพียงแต่ผลการเลือกตั้งที่พรรคไทยรักไทยชนะอย่างถล่มทลายแต่ปรากฏการณ์ใหม่ที่พรรคไทยรักไทยได้ สร้างขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งก็คือ **"การนำนโยบายที่หาเสียงไว้มา ปฏิบัติได้จริง"** โดยภายหลังจากที่ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลแล้ว พรรคไทยรักไทยก็เร่งนำ นโยบายที่ประกาศไว้ต่อประชาชนมาจัดทำเป็นโครงการต่าง ๆ ทอยออกสู่สายตาของประชาชน อย่างเป็นรูปธรรม เช่น โครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย, 30 บาท รักษา ทุกโรค, การจัดตั้งธนาคาร SMEs, การปราบปรามยาเสพติด, กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และโครงการเชื้ออาหารต่าง ๆ ส่งผลให้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ ระดับรากหญ้าของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางรวมทั้งได้ ถูกนักวิชาการบางท่านมองว่า เป็นนโยบายที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยใน ระยะยาวซึ่งในทัศนะของนักวิชาการเหล่านั้นนโยบายประชานิยมมิใช่เป็นนโยบายที่ดีเพราะเป็นนโยบาย ที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจของประเทศไทยได้อย่าง รุนแรง

ชุดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้าซึ่งเป็น **"ลู่"** ขนานกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ภาคการส่งออกภายใต้นโยบาย **"ลู่คู่"** (Dual Track) ของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย รวมทั้งสวัสดิการ รักษาพยาบาลและโครงการเชื้ออาหารต่าง ๆ ข้างต้นจะถูกเรียกขานกันว่า นโยบายประชานิยมซึ่ง ในด้านเศรษฐกิจมหภาค หลักการของนโยบายนี้คือ การใช้นโยบายการคลังการเงินเพิ่มอุปสงค์เข้า ไปในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาลด้วยการขาดดุลงบประมาณเพื่อ กระตุ้นอุปสงค์ภายใน ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มค่าจ้างหรือสร้างรายได้ให้กับประชาชนกลุ่มรากหญ้า ซึ่งเป็นฐานเสียงเพื่อเพิ่มอำนาจซื้อหรือกระตุ้นการบริโภค (ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์และนวนน้อย ตรีรัตน์, 2544, หน้า 147, 157) ดังจะเห็นได้จากการที่โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือ โครงการธนาคารประชาชนมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนเช่นเดียวกับโครงการ พักชำระหนี้และลดภาระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อยมีวัตถุประสงค์ให้เกษตรกรนำเงินต้นที่ไม่ต้อง ชำระเป็นเวลา 3 ปีไปใช้ในการลงทุนเพิ่มเติม ขณะที่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทำ หน้าที่เป็นช่องทางหนึ่งในการรองรับการลงทุนจากกองทุนหมู่บ้าน ส่วนโครงการ 30 บาทรักษา ทุกโรค แม้ทำหน้าที่ลดค่าใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลเบื้องต้นแต่ก็เป็นการเพิ่มอำนาจซื้อให้แก่

ประชาชนไปในเวลาเดียวกัน (อภิชัย พันธเสนและคณะ, 2546, หน้า 18-9) ซึ่งโครงการเหล่านี้ดำเนินการภายใต้กระบวนการทางเศรษฐกิจของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีที่กล่าวว่า เมื่อเศรษฐกิจฐานล่างแข็งแรง เศรษฐกิจฐานบนแข็งแรงตาม เมื่อกำลังซื้อของประชาชนเกิดขึ้น ธุรกิจ วิสาหกิจขนาดกลาง บริษัทใหญ่ก็จะอยู่ได้ ในที่สุดตลาดหลักทรัพย์ก็ขึ้น อัตราการเจริญเติบโตจะตามมาทั้งระบบ (ทักษิณ ชินวัตร อ้างใน อธิวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, 2547, หน้า 191)

ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายประชานิยมข้างต้นมักได้รับการประเมินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่า ชุตนโยบายประชานิยมมีส่วนกระตุ้นการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2545 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศขยายตัวถึงร้อยละ 5.3 รวมทั้งส่งผลให้รายได้ต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น การว่างงานลดลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546, หน้า 2) ขณะที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองรายงานว่าการดำเนินงานโครงการระยะที่ 1 และ 2 ประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจ สามารถปล่อยสินเชื่อให้แก่สมาชิก 5.9 ล้านคน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.91) เป็นสินเชื่อภาคเกษตรและส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.1) นำไปใช้ในกิจกรรมการผลิตสามารถทดแทนและลดดอกเบี้ยจากแหล่งเงินกู้เดิมได้ประมาณ 11,236 ล้านบาท นอกจากนี้ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ด้านการบริหารจัดการ พัฒนาระบบการประชาคมซึ่งก่อให้เกิดความเอื้ออาทรและความสามัคคีภายในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2546, หน้า 36)

อย่างไรก็ดี การประเมินผลของหน่วยงานรัฐดังกล่าวมุ่งตอบปัญหาที่ค่อนข้างแคบและคำถามส่วนใหญ่มักจะมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินนโยบายมากกว่าเป็นคำถามเชิงวิพากษ์วิจารณ์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษากลุ่มนี้จึงเป็นด้านดีของการดำเนินนโยบายเสียมาก เช่น รายงานของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จะระบุแต่ความก้าวหน้าและความสำเร็จของโครงการไม่มีส่วนใดกล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของโครงการ ประการสำคัญจากประสบการณ์ของละตินอเมริกาซึ่งอาศัยประชานิยมแก้ไขปัญห เศรษฐกิจไม่สู้จะสอดคล้องกับผลการประเมินข้างต้นเพราะการเพิ่มบทบาทรัฐในการแทรกแซงกลไกตลาดรวมทั้งการเน้นอุตสาหกรรมที่ใช้ตลาดภายในมากกว่าการส่งออกนอกจากจะไม่ช่วยให้คนจนได้รับประโยชน์หรือมีชีวิตที่ดีขึ้นอย่างแท้จริง ยังส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ไร้เสถียรภาพและเกิดภาวะชะงักงัน ขณะที่การกระจายรายได้ลดลงลง เงินทุนไหลออกนอกประเทศ ฯลฯ ประเทศเหล่านี้จึงเสียโอกาสในการเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ

เพราะเหตุนี้ ความสำเร็จในการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลจึงมักถูกตั้งคำถามและข้อสังเกตจากฝ่ายต่าง ๆ ว่าเป็นเพียงปรากฏการณ์ระยะสั้นเพราะภายใต้สภาวะการณ์ซึ่งเศรษฐกิจมหภาคตกต่ำ รัฐบาลมีหนี้สูง ภาคอุตสาหกรรมอ่อนแอ ระบบการเงินพิการ การแก้ไขระยะยาวจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเชิงสถาบันค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย ระบบราชการ นโยบายผูกขาดทางธุรกิจ สถาบันทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ไม่ใช่นโยบายที่เพิ่มการพึ่งพารัฐด้วยการเพิ่มค่าใช้จ่ายและสร้างภาวะการณ์ขาดดุลทางการคลัง ขณะที่ประชาชนซึ่งถูกเปลี่ยนให้ให้เป็นนักบริโภคนิยมตามตรรกะของระบบทุนนิยม ตอนปลายจะประสบกับภาวะหนี้สินและล้มละลายในที่สุดเพราะส่วนใหญ่อยู่ในระบบเศรษฐกิจที่ยังชีพไม่พร้อมเป็นผู้ประกอบการในระบบเศรษฐกิจตลาดที่มีการแข่งขันค่อนข้างรุนแรง (ธีรยุทธ บุญมี, 2547, หน้า 46-47)

นอกจากข้อจำกัดในการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ นโยบายประชานิยมถูกตั้งข้อสังเกตว่าเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยเพราะผู้นำประชานิยมส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยเพราะเชื่อว่า ลำพังแต่ตนเองก็สามารถสร้างหลักประกันให้กับระบอบประชาธิปไตยได้จึงมักแสดงตัวเป็นนักบุญและมองสถาบันประชาธิปไตยอื่น ๆ ไร้ค่าหรือเป็นอันตรายต่อการแก้ปัญหาความยากจนของตน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ประชานิยมเป็นการสร้างการเมืองแบบใหม่โดยอาศัยความล้มพันธ์ทางตรงระหว่างผู้นำกับประชานิยมในลักษณะคล้ายพ่อปกครองลูก กระทั่งประชาชนโดยเฉพาะคนจนไม่อาจเปลี่ยนความจงรักภักดีต่อผู้นำที่ให้ความเมตตาได้ เปิดโอกาสให้ผู้รวบอำนาจขึ้นเรื่อย ๆ และจะกลายเป็นเผด็จการในที่สุดซึ่งแม้ปัจจุบันประเทศไทยยังคงปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ทว่านอกจากรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 วางเงื่อนไขให้เกิดระบบพรรคการเมืองพรรคใหญ่ 2 พรรคหรือพรรคเดียวและเสริมสร้างอำนาจนายกรัฐมนตรีให้มีความเข้มแข็งเด็ดขาดมากยิ่งขึ้น (เกษม ศิริสัมพันธ์, 2547, หน้า 19-23 และผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2547, หน้า 215) ในขณะเดียวกันก็ไม่สร้างเงื่อนไขให้ตลาดการเมืองมีการแข่งขันที่สมบูรณ์ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการผูกขาดและรวมศูนย์อำนาจในทางการเมืองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันกำลังถูกคุกคาม นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า นโยบายประชานิยมของพรรคไทยรักไทยหลายชุดกำหนดขึ้นเพื่อทดแทนระบบอุปถัมภ์ของเจ้าพ่อท้องถิ่นเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเชิงอำนาจจากที่เคยกระจุกอยู่ที่กลุ่มเจ้าพ่อท้องถิ่นก็ได้อายมารวมอยู่ที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่มีเงินอุดหนุนหนาแน่น (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2547, หน้า 219)

ผลกระทบประการสำคัญมองได้ว่าการเกิดขึ้นของการเมืองแบบประชานิยมนี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่มีปัญหาในด้านของพัฒนาการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนและปัญหาความเป็นสถาบันทางการเมืองเนื่องจากการเมืองแบบประชานิยมจะเน้นที่การบริหาร การจัดการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเน้นการเป็น

ตัวแทนทำให้ระบบพรรคการเมืองไร้ความหมายเพราะประชาชนจะพึ่งพาผู้นำเป็นสำคัญจะเรียกร้องหาผู้นำที่จะสามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติที่เกิดขึ้นได้แทนที่จะเป็นระบบการเมืองก่อให้เกิดปัญหาความภักดีที่มีต่อตัวบุคคลมากกว่าการให้ความสำคัญกับระบบหรือสถาบันทางการเมืองทำให้ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำพรรคระดับสูงมีอำนาจมาก ขณะเดียวกันสมาชิกพรรคโดยทั่วไปไร้บทบาท เช่น กระบวนการคัดเลือกตัวผู้สมัครลงแข่งขันในการเลือกตั้ง อำนาจการพิจารณาตัดสินใจจะอยู่ที่ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำพรรค สมาชิกในพรรคไม่มีบทบาทและไม่มีอำนาจการตัดสินใจในกระบวนการใดเลย

ปัญหาของการชูตัวบุคคลที่เป็นผู้นำพรรคซึ่งมีลักษณะความโดดเด่นทางด้านบุคลิกภาพมากกว่าการนำเสนอความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองนี้จะส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของพรรคการเมืองแบบประชานิยมเนื่องจากขาดกระบวนการสืบทอดอำนาจภายในพรรค พรรคการเมืองในลักษณะนี้จึงมักมีปัญหาและล่มสลายไปพร้อมกับการจากไปของผู้นำ เมื่อเป็นเช่นนี้การเมืองและรัฐภายใต้การเมืองแบบประชานิยมจะกลายเป็นการเมืองและรัฐรวมศูนย์เนื่องจากประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับตัวผู้นำ กลไกการทำงานปกติที่เป็นสถาบันทางการเมืองไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ไม่เพียงแต่ปัญหาการสืบทอดอำนาจภายในพรรคเท่านั้นที่มีผลต่อความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองแบบประชานิยมเพราะด้วยเหตุที่พรรคการเมืองแบบนี้เกิดและเติบโตในสภาวะวิกฤติ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคมหรือการเมือง ดังนั้น เมื่อสภาวะวิกฤติดังกล่าวหวนกลับคืนสู่สภาวะปกติก็จะส่งผลกระทบต่อความยั่งยืน ความคงทนถาวรของพรรคการเมืองในรูปแบบดังกล่าวด้วย (Taggart, 1996, p. 70 อ้างถึงใน บุญธี ยีหะมะ, 2546, หน้า 379-381)

ผลกระทบอีกประการหนึ่ง เห็นได้ว่า นโยบายประชานิยมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมประชาหรือการเมืองภาคประชาชนเพราะประชานิยมจะปิดกั้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะชนชั้นกลางไม่ให้มีบทบาท (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2546, หน้า 16-17, 129) เนื่องจาก กลุ่มทางสังคมเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการขยายตรงของนโยบายพรรคไทยรักไทยต่อชาวบ้านซึ่งส่งผลให้ภาคการเมืองขยายใหญ่ขึ้น ขณะที่ภาคสังคม ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เล็กกล (ธีรยุทธ บุญมี, 2547, หน้า 46-47) ขณะเดียวกัน การเมืองลักษณะดังกล่าวยังส่งผลกระทบในเรื่องของการทำให้การเมืองมุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหา (Issue-Oriented) ระยะสั้นมากกว่าการคำนึงถึงนโยบายและผลประโยชน์ของสังคมในระยะยาวอีกด้วย (Taggart, 1996, p. 70 อ้างถึงใน บุญธี ยีหะมะ, 2546, หน้า 381)

ดังนั้น จุดสนใจที่จะตอบในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องการจะทราบว่า การที่พรรคไทยรักไทยสามารถใช้นโยบายแนวประชานิยมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้นั้นจะเกิดขึ้นภายใต้ปัจจัยหรือเงื่อนไขด้านใดบ้างโดยผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาเป็นกรณีที่ใช้วิธีวิทยาแนวประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้างเพื่อที่จะทำให้เข้าใจถึงปัจจัยเชิงโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดนโยบายประชานิยมพร้อมกับศึกษาถึงปัจจัยด้านผู้กระทำการที่มีบทบาทในการผลักดันนโยบายประชานิยมดังกล่าวขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงบริบทเชิงโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการต่างประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดการเมืองแบบประชานิยมของไทย
2. เพื่อศึกษาถึงผู้กระทำการทางสังคมที่มีบทบาทในการผลักดันให้เกิดการเมืองแบบประชานิยมซึ่งจะศึกษาถึงการดำเนินกลยุทธ์ทางการเมืองของพรรคไทยรักไทยโดยเฉพาะการใช้นโยบายหาเสียงแนวประชานิยมเป็นเครื่องมือสำคัญจนสามารถสร้างความสำเร็จในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544 ได้

สมมติฐานของการวิจัย

จากประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยวางสมมติฐานในเรื่องที่ศึกษาไว้ว่าความสำเร็จในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ของพรรคไทยรักไทยซึ่งก่อให้เกิดการเมืองแบบประชานิยมขึ้นนั้นเป็นผลมาจากปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันคือ

1. ด้านหนึ่งมาจากโอกาสทางการเมืองที่เปิดขึ้นสืบเนื่องมาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงในบริบทเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เกิดวิกฤติขั้นรุนแรงทำให้ประเทศไทยต้องขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ, โครงสร้างทางสังคมซึ่งเป็นผลกระทบมาจากวิกฤติเศรษฐกิจจนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาอย่างมากมาย, โครงสร้างทางการเมืองที่เป็นปัญหาสะสมมาตั้งแต่อดีตในเรื่องของการจัดตั้งรัฐบาลที่เป็นสหพรรคซึ่งไม่มีเสถียรภาพ, โครงสร้างทางด้านต่างประเทศ อันได้แก่ บทบาทของกองทุนการเงินระหว่างประเทศในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของไทย
2. และด้านสุดท้ายมาจากพรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นผู้กระทำการหลักในการผลักดันให้เกิดการเมืองแบบประชานิยมขึ้น โดยพรรคไทยรักไทยดำเนินกลยุทธ์ทางการเมืองที่สร้างความแตกต่างจากคู่แข่งด้วยการนำฐานความคิดเชิงประชานิยมมาใช้ซึ่งชิงความได้เปรียบทางการเมืองเหนือพรรคคู่แข่งจากบริบทเชิงโครงสร้างดังกล่าวที่เปิดโอกาสให้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัยในด้านเนื้อหา

การวิเคราะห์ถึงการเกิดการเมืองแบบประชานิยมของไทยในงานวิจัยนี้จะพิจารณาครอบคลุม ตั้งแต่ปัจจัยเชิงโครงสร้างทางสังคมและผู้กระทำการทางสังคมที่เอื้ออำนวยและมีผลผลักดันการเกิดการเมืองแบบประชานิยมโดยวิเคราะห์ได้จากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองตลอดจนการต่างประเทศภายใต้การบริหารของรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธและรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เมื่อปี พ.ศ. 2539-2544

2. ขอบเขตในระยะเวลาของการวิจัย

เนื่องจากแนววิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและผู้กระทำการในงานวิจัยนี้เป็นการหาสาเหตุในเชิงประวัติศาสตร์ ดังนั้น การกำหนดช่วงเวลาในการศึกษาการเกิดการเมืองแบบประชานิยมนี้ต้องคำนึงถึงการเกิดและพัฒนาการของปัจจัยเชิงผู้กระทำการและปัจจัยเชิงโครงสร้าง อย่างไรก็ดี วิทยานิพนธ์นี้จะเน้นการวิเคราะห์ในช่วงปี พ.ศ. 2539-พ.ศ. 2545

การเน้นการวิเคราะห์ช่วงปี พ.ศ. 2539-พ.ศ. 2543 เพราะประเทศไทยเกิดวิกฤติเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยทำให้ทั่วทุกส่วนของไทยได้รับผลกระทบอย่างมากมายซึ่งวิกฤติดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาด้านโครงสร้างทางสังคมและปัญหาด้านความผิดพลาดอันเนื่องมาจาก การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในเชิงมหภาคของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ส่งผลให้วิถีชีวิตและการรับรู้ของประชาชน ตลอดจนสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเกิดการเมืองแบบประชานิยม

ส่วนการเน้นเอาปี พ.ศ. 2544-2545 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาเนื่องจากปี พ.ศ. 2540-2543 รัฐบาลก่อนหน้าไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทำให้ประชาชนรู้สึกไม่พอใจต่อทั้งประชาชนต้องการความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาของประเทศหรือปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนและในปี พ.ศ. 2544-2545 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการเลือกตั้งเมื่อพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทยอาสาเป็นผู้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยได้รับความเห็นชอบจากประชาชนให้เข้ามาเป็นรัฐบาลด้วยการนำเสนอนโยบายประชานิยมในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ทำให้ประชาชนทั่วทั้งประเทศมีพึงพอใจมากที่สุดจากจุดนี้ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่การเกิดการเมืองแบบประชานิยมของประเทศไทย

3. ขอบเขตของการวิจัยในแง่การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักวิธีวิธีในงานวิจัยนี้เป็นการตีความข้อมูลประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้าง โดยอธิบายรายละเอียดในลักษณะกระบวนการเพื่อเชื่อมโยงระหว่างเหตุที่เกิดกับผล

ที่ตามมาเข้าด้วยกันตามปรัชญาสังคมนิยม (อนุสรณ์ ลิมมณี, 2542, หน้า 48-49) การวิเคราะห์สาเหตุทางประวัติศาสตร์ในที่นี้จะครอบคลุมถึงสาเหตุที่สะสมต่อเนื่องมาอย่างยาวนานจนกระทั่งสาเหตุปัจจุบันที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นรวมถึงสาเหตุที่เป็นเงื่อนไขด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงโครงสร้างและผู้กระทำการในการเกิดการเมืองแบบประชานิยมของไทย: ศึกษากรณีรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวการศึกษาใหม่เรียกว่า โครงสร้างและผู้กระทำการ (Agency-Structure) เป็นการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคมในด้านต่าง ๆ และบทบาทของผู้กระทำการทางสังคมที่เอื้ออำนวยและผลักดันให้เกิดการเมืองแบบประชานิยม ข้อมูลดังกล่าวจะทำให้เข้าใจถึงบริบทเชิงโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมไทยภายหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ทางการเมือง โดยเฉพาะการเกิดนโยบายหาเสียงแบบประชานิยมที่พรรคไทยรักไทยนำไปใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจนประสบความสำเร็จอย่างท่วมท้นและการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์การเมืองแบบประชานิยมในประเทศไทยได้อย่างรอบด้าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

งานวิจัยนี้มีคำศัพท์บางคำซึ่งเป็นศัพท์เทคนิคเฉพาะซึ่งควรนิยามให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจร่วมกัน ดังนี้

การเมืองแบบประชานิยม (Populist Politics) หรือผู้นำแบบประชานิยม หมายถึง รูปแบบการเมืองที่เน้นความสนใจไปยัง บุคลิกภาพทางการเมืองของผู้นำพรรคมากกว่าความเป็นตัวพรรค โดยผู้นำจะมีบุคลิกลักษณะโดดเด่นเป็นพิเศษ มีความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา เน้นประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำแบบประชานิยมนี้ใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกับประชาชนโดยตรง โดยใช้ประสาธน์สอบถามความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชนเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง โดยภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันจะเน้นที่ความเรียบง่าย เนื้อหากระชับ เป็นภาษาที่คนทั่วไปตามท้องถนนใช้กันเพื่อให้เกิดการสื่อสารที่รวดเร็วได้ใจความ มีความชัดเจนในตัวเองทำให้ประชาชนสามารถที่จะเข้าใจได้อย่างง่ายดาย

ทักษิณอมิกส์ (Thaksinomics) มาจากคำว่า “ทักษิณ” (Thaksin) ผสมกับคำว่า “อีโคโนมิกส์” (Economics) ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วอาจจะมีความหมายว่า “เศรษฐศาสตร์ของคุณทักษิณ”, “เศรษฐศาสตร์โดยคุณทักษิณ” หรือ “เศรษฐศาสตร์เพื่อคุณทักษิณ” เนื่องจาก

นโยบายเศรษฐกิจของพรรคไทยรักไทยนี้มีลักษณะที่ฉีกแนวออกไปจากรัฐบาลก่อนหน้านี้หลาย ๆ ประการจึงมีนักเขียนในหน้าหนังสือพิมพ์ เรียกว่า ทักษิณมิกส์เหมือนกับที่มีการพูดถึงรีแกนนิมิกส์ ให้หมายถึงเฉพาะนโยบายเศรษฐกิจสมัยประธานาธิบดีรีแกนที่แตกต่างไปจากรัฐบาลก่อนหน้านี้ คำว่า ทักษิณมิกส์ เริ่มใช้มาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2544 และมาแพร่หลายมากขึ้นเมื่อประธานาธิบดีอโงะของฟิลิปปินส์ใช้คำนี้เมื่อปี พ.ศ. 2546 อันที่จริงองค์ประกอบของทักษิณมิกส์นั้น อาจจะใหม่สำหรับในประเทศไทยเท่านั้นแต่ในนโยบายเหล่านี้หลาย ๆ นโยบายใช้ในประเทศอื่น ๆ มาแล้วทั้งสิ้น มองในแง่ความใหม่ก็คือ ความริเริ่มของพรรคไทยรักไทยที่แสวงหามาตรการและนโยบายเศรษฐกิจที่หลากหลาย มาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำหลังวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540

แนวทางแบบทักษิณมิกส์ที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงตกต่ำให้กลับฟื้นตัวขึ้นมาอีกครั้งก็คือ ส่งเสริมการบริโภคของประชาชนเพื่อขยายอุปสงค์รวมของประเทศให้สูงขึ้นอันจะนำไปสู่การลดการพึ่งพาการส่งออกซึ่งอาจผันผวนได้ตลอดเวลา หลังจากนั้น เมื่อเศรษฐกิจภายในมีเสถียรภาพในระดับหนึ่งแล้วจึงจะกระตุ้นการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนต่อไปได้โดยวิธีหนึ่งที่รัฐบาลทักษิณเลือกใช้กระตุ้นการบริโภคภายในประเทศก็คือ การกระจายทรัพยากรทางการเงินไปสู่ประชาชนระดับรากหญ้าผ่านทางโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น โครงการพักชำระหนี้ของเกษตรกร โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการบ้านเอื้ออาทร ฯลฯ

นโยบายเศรษฐกิจคู่ขนาน (Dual Track) เป็นนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าที่เน้นขยายตลาดภายในประเทศเป็นหลักของรัฐบาลพันธมิตรรักชาติ ชินวัตร โดยมีมุ่งหวังให้เศรษฐกิจไทยอาศัยการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศลดลง หันกลับมาอาศัยตลาดภายในมากขึ้นโดยอริบว่า นโยบายกระตุ้นตลาดภายในเป็นเพียงส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งคือเศรษฐกิจภาคส่งออก การท่องเที่ยวและการลงทุนจากต่างประเทศซึ่งนโยบายกระตุ้นตลาดภายในนั้นจะกระทำก็ต่อเมื่อเมื่อภาคเศรษฐกิจต่างประเทศซบเซาและจะหยุดเมื่อภาคต่างประเทศกลับดีเหมือนเดิม

โดยที่แนวทางแรกของ Dual Track คือ กระตุ้นการส่งออก การลงทุนจากต่างประเทศ และการท่องเที่ยวเพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศและแนวทางที่สองคือ การกระตุ้นไปในระดับรากหญ้า มุ่งไปที่เกษตรกร ช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (เอสเอ็มอี) และสร้างผู้ประกอบการรายใหม่ ๆ ทั้ง 2 แนวทางนี้มีความมุ่งหมายอยู่ที่การกระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจโดยหาทางลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และขยายโอกาสให้ประชาชน นโยบายดังกล่าวนี้ประสบความสำเร็จเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากกลางปี พ.ศ. 2545 การส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่น่าพอใจ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากค่าเงินบาทที่ลดลงและอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะเงินมีความต้องการสินค้าไทยสูงขึ้น

การตลาดทางการเมือง (Political Marketing) มีความสำคัญสำหรับพรรคการเมืองไทยในปัจจุบันเพราะจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้สมาชิกพรรคการเมืองได้รับเลือกเข้าสู่สภาผู้แทนฯ ได้มากหรือน้อยก็จะขึ้นอยู่กับกลยุทธ์และกลวิธีที่นำมาใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ ตามหลักการตลาดประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หรือ 4 P's ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) สำหรับ **ผลิตภัณฑ์**ของพรรคการเมืองก็คือ การสร้างตราสัญลักษณ์ (Brand) คุณภาพของผู้สมัคร (Quality) การบริการประชาชน (Services) **ราคา**ของพรรคการเมืองก็คือ การประมูลตัว ส.ส. ในพื้นที่ว่าจะให้ราคาค่าตัวเท่าไร เหมือนกับการซื้อตัวนักฟุตบอลเพื่อให้ย้ายมาสังกัดสโมสรตน **การจัดจำหน่าย**ของพรรคการเมือง คือการจัดตั้งสาขาพรรคเพื่อทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนจงรักภักดีต่อตราสัญลักษณ์และการส่งเสริมการตลาดของพรรคการเมือง คือ การโฆษณา (Advertising) การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) เช่น การลด แลก แจก แถม รวมทั้งการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation)

การตลาดทางการเมืองจึงเป็นการใช้วิธีการในการชักจูงใจเพื่อที่จะผลักดัน ส่งเสริม นักการเมืองและนโยบายของพรรคการเมือง โดยการนำเครื่องมือทางการสื่อสารมาใช้ เช่น การโฆษณา และประชาสัมพันธ์จึงเปรียบได้กับองค์กรธุรกิจที่มุ่งเน้นผลักดัน-สนับสนุนผลิตภัณฑ์หรือบริการของตน แต่มีความแตกต่างกันตรงที่เป้าหมายปลายทางเนื่องจากพรรคการเมืองต้องการคะแนนเสียง ในขณะที่องค์กรธุรกิจต้องการขายผลิตภัณฑ์หรือบริการให้นำมาซึ่งผลกำไรและรายได้สูงสุด (Maximize Profit) ที่มากกว่าต้นทุนของผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้น ๆ เพื่อการดำรงอยู่รอดขององค์กรธุรกิจซึ่งพรรคการเมืองไม่สามารถคิดเรื่องต้นทุนกำไรได้แต่ก็มีจุดเหมือนคือความต้องการอยู่รอดของพรรคการเมืองในการดำรงตนเป็นสถาบัน จุดเน้นสำคัญของการตลาดคือ การปรุงแต่งในด้านคุณค่า (Value) อารมณ์ (Emotion) และความรู้สึก (Feeling) โดยการนำเสนอภาพลักษณ์ (Image) เหล่านั้นผ่านออกมาสู่ผู้บริโภค โดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การโฆษณาผลงานของรัฐบาลทักษิณหรือพรรคไทยรักไทยผ่าน T.V. วิทยูหรือหนังสือพิมพ์ ดังจะเห็นได้จาก ป้ายโฆษณาของพรรคการเมืองที่จะเน้นข้อความสั้น ๆ แต่มีความหมายที่กินใจ อีกเหิม ดึงดูดและมีสีสันที่เร้าอารมณ์ประกอบอยู่ด้วย อย่างเช่นการใช้สีแดงเป็นต้น

จากการที่พรรคการเมืองจัดอยู่ในสินค้าประเภทการบริการที่ไม่สามารถทดลองใช้ได้ ก่อนเหมือนกับสินค้าที่จับต้องได้ พรรคการเมืองจึงต้องอาศัยวิธีการโฆษณานำเสนอนโยบายหลักที่เป็นจุดเด่นแตกต่างกับพรรคอื่น ๆ เพื่อสร้างภาพในการเป็นทางเลือกใหม่ ๆ หรือเป็นการเจาะกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างออกไปพรรคการเมืองจึงจำเป็นต้องนำเสนอภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและ

ดึงดูดใจเพื่อที่จะเป็นตัวเลือกในอันดับต้น ๆ ของผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการนำ
 ดารา-นักร้องเข้ามาเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือการนำผู้มีชื่อเสียงในแวดวงสังคมและธุรกิจเข้ามาเพื่อ
 สร้างความน่าเชื่อถือให้แก่พรรค

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนองานวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงโครงสร้างและผู้กระทำการในการเกิดการเมืองแบบ
 ประชาานิยมของไทย: ศึกษากรณีรัฐบาลพรรคไทยรักไทย แบ่งออกเป็น

บทที่ 1 บทนำ เป็นการเสนอรูปแบบของสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา
 การตั้งสมมติฐาน ขอบเขต แนวทางและวิธีการศึกษา ตลอดจนนิยามศัพท์เฉพาะและประโยชน์ที่คาดว่าจะ
 ได้รับจากงานวิจัยนี้

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการเสนอแนวความคิด ทฤษฎีที่
 นำมาประกอบในการศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดที่เน้นโครงสร้างเป็นตัวกำหนด, แนวคิดที่เน้น
 ผู้กระทำการเป็นตัวกำหนด, วิธีวิทยาแนวประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้าง, แนวคิดประชานิยม, แนวคิด
 การตลาดทางการเมือง, กรอบแนวคิดการวิจัย, ตัวแบบในการวิเคราะห์และรวบรวมสรุปผล
 การศึกษาวิจัย รวมถึงแนวความคิดของนักวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วย

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัยเนื่องจาก การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ในบทนี้
 จะนำเสนอการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ควบคู่กันไปซึ่งการเก็บ
 ข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์นี้ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลเสริมในเอกสารขั้นต้นและขั้นรองได้
 รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองจากสภาพแวดล้อมทาง
 ด้านปัจจัยเชิงโครงสร้างและบทบาทในการผลักดันให้เกิดนโยบายประชานิยมของผู้กระทำการตาม
 ความเป็นจริงในมิติต่าง ๆ ลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นการตีความสร้างข้อสรุปเป็นสำคัญ

บทที่ 4 บริบทเชิงโครงสร้างที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเมืองแบบประชานิยม จะ
 วิเคราะห์ให้เห็นว่า ประชานิยมนั้นเกิดขึ้นภายใต้บริบททางด้านใดบ้างซึ่งจะศึกษาเป็นกรณีที่ใช้วิธี
 วิทยาแนวประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้างที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงบริบทเชิงโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อ
 การเกิดการเมืองแบบประชานิยม โดยจะได้วิเคราะห์บริบทเชิงโครงสร้างทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ บริบทเชิง
 โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ, สังคม, การเมืองและต่างประเทศได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น
 อย่างมากในสังคมไทย ประชาชนจำนวนมากได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงที่สุดจากวิกฤติการณ์ที่
 เกิดขึ้นและส่วนหนึ่งก็เกิดจากการแก้ปัญหาของรัฐบาลภายใต้การนำของพรรคประชาธิปัตย์ที่
 ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากสังคมซึ่งมีสาเหตุมาจากรัฐบาลละเลยการแก้ไขปัญหาที่

เป็นผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจให้กับประชาชน โดยมุ่งแต่แก้ไขปัญหาด้านการเงินเป็นหลัก ประชาชนทั่วทุกกลุ่มพยายามที่จะบีบบังคับเพื่อเสนอทางเลือกใหม่ในการแก้ไขปัญหาแก่รัฐบาลจึงเกิดการเรียกร้องหา “อัครวิชนิมาชาว” หรือ “ฮิโร” ที่เป็นทางเลือกใหม่แทนที่กลุ่มพรรคการเมืองเดิมหรือกลุ่มนักการเมืองเดิม ๆ ที่จะเข้าไปบริหารประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติที่กำลังเผชิญอยู่ และเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของสังคมไทย

บทที่ 5 วิเคราะห์ผู้กระทำการทางสังคมที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการเมืองแบบประชาธิปไตย จะเสนอเกี่ยวกับ การก่อตัวของพรรคไทยรักไทยภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการต่างประเทศ ภายหลังจากที่สังคมไทยประสบกับความบอบช้ำอย่างหนักจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจทางเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมตามมามากมายซึ่งบริบทเชิงโครงสร้างดังกล่าวนี้ มีผลต่อการก่อกำเนิดพรรคไทยรักไทย ถือว่าเป็นผู้กระทำการที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการเมืองแบบประชาธิปไตยขึ้นรวมทั้งวิเคราะห์ถึงกลยุทธ์ต่าง ๆ ของพรรคไทยรักไทยโดยการนำหลักการตลาดทางการเมืองมาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การรื้อฟื้นตำราวจโททักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคเป็นจุดขาย, ชูนโยบายหาเสียงแนวประชาธิปไตยสร้างจุดเด่นและการแก้ปัญหาความยากจนของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยด้วยการเสนอนโยบายประชาธิปไตยต่อประชาชนซึ่งพอจะฉายภาพให้เห็นถึงกระแสการตัดสินใจเลือกของประชาชนที่มีต่อพรรคไทยรักไทยส่งผลให้พรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จจนได้รับคะแนนเสียงอย่างฉิวเฉียดในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปและอภิปรายผลที่ได้รับจากการวิจัย และจากสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ พร้อมข้อเสนอแนะบางประการสำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาในเรื่องของปัจจัยและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการเมืองขึ้นโดยผ่านการดำเนินการดำเนินกลยุทธ์การตลาดทางการเมือง